

BUDISME

Museu de les Cultures del Món

El budisme

El budisme és una doctrina filosòfica fonamentada en els ensenyaments de Siddhārtha Gautama, el Buda històric, nascut cap al 560 aC i mort cap al 480 aC. Les seves ensenyances afirmen que tothom té el potencial d'aconseguir l'alliberament i aturar així el cicle de renaixements, *samsāra*, en el qual creuen tant la comunitat budista com la hinduista.

El Buda històric, Siddhārtha Gautama

El terme *buda* defineix algú purificat de les actituds pertorbadores i les emocions negatives de la ment, algú que ha assolit la il·luminació un cop ha aconseguit percebre totes les veritats i no sentir el desig.

Siddhārtha Gautama, conegut com el Buda històric o Śākyamuni, no és considerat per aquesta tradició com el primer o l'últim buda, però és especialment venerat atès que va ensenyar el camí cap a l'alliberament com a meta final i va revitalitzar antigues tradicions espirituals. Siddhārtha Gautama va néixer a Lumbini (Nepal) a mitjan segle VI aC. Pertanyent a l'aristocràcia, es va criar al petit regne de Kapilavastu. Va créixer tancat a palau, protegit de la resta del món i aïllat del patiment humà. Un dia, però, va visitar la ciutat, on va presenciar per primera vegada el sofriment humà, la malaltia i la mort. Profundament impressionat, Siddhārtha va decidir buscar la manera de superar-los i, amb aquesta voluntat, als 29 anys, va abandonar el regne i va iniciar una vida ascètica.

Siddhārtha Gautama va estar sis anys fent vida d'asceta, entregat a la pràctica de l'ascetisme dels ioguis, però no va trobar la pau. Va ser aleshores que va trobar el «camí del mig», futura essència del seu ensenyament, basat en la concentració, la meditació i la respiració. Va seure sota un arbre i va prometre no aixecar-se fins arribar a la il·luminació. Al cap de 49 dies va assolir l'estat de consciència suprema. A partir d'aleshores se'l va conèixer com a Buda, l'il·luminat. Va comprendre la naturalesa i les causes del patiment i la manera d'alliberar-se'n i, als 35 anys, va començar a impartir els seus ensenyaments a les conques del riu Ganges. Va morir als 80 anys.

La tradició diu que Buda va néixer amb trenta-dues marques corporals, com les seves perfectes proporcions, els cabells rinxolats, quaranta dents i altres signes de bon auguri. A Buda se l'identifica pels cabells arrissats, els lòbuls de les orelles prolongats a causa de les pesades arracades que havia dut quan encara príncep i com a símbol de riquesa espiritual, la protuberància cranial (*uṣṇīṣa*) en senyal de suprema saviesa, el somriure lleuger, la marca circular entre les celles (*ūrṇā*) en referència a la seva visió transcendental, i l'hàbit d'asceta.

Vides de Buda

El budisme disposa d'un extens corpus de documents que fan referència a Buda, entre els quals destaquen els Jātaka, els Sūtra i les Vinaya, el conjunt de normes pel qual es regeix la comunitat monàstica budista.

Els Jātaka són els relats de les vides prèvies del Buda històric. La majoria d'històries narren el recorregut de Buda en alguna de les seves vides anteriors, mostrant sempre algun acte de compassió o comportament virtuós, tant en la seva forma humana com en les vides en què adoptà forma animal. Es tracta d'un cos de textos molt voluminós: n'hi ha més de cinc-cents, narrats al llarg dels segles. Els Jātaka han servit per il·lustrar les vides de Buda en imatges artístiques: pintures i escultures de temples i stupes del món budista.

Els Sūtra són les escriptures canòniques que transmeten les ensenyances orals del Buda històric. La paraula *sūtra* prové del sànscrit i vol dir «corda» o «fil», en referència a la corda que relligava les fulles on s'escriuen els textos sagrats. En llengua pali, *sūtra* significa «doctrina bàsica» i es considera que són les paraules exposades pel mateix Buda, memoritzades pels seus deixebles fins que segles després van ser transcrites. Les biografies de Buda també es poden trobar als Sūtra, com passa al *Lalitavistara*, o bé a les Vinaya, com és el cas del text *Mahāvastu*.

Una de les primeres fonts literàries del budisme és l'anomenat Tipitaka o Cànon Pali, el corpus de referència per a la tradició del budisme theravāda. La tradició mahāyāna té un corpus més extens de Sūtra i textos, en els quals reconeix les seves diverses sectes i escoles. Alguns dels textos més destacats són el Sūtra de l'Atenció, pertanyent al Cànon Pali, així com el Sūtra del Cor i el Sūtra del Diamant, desenvolupats posteriorment.

La doctrina de Buda

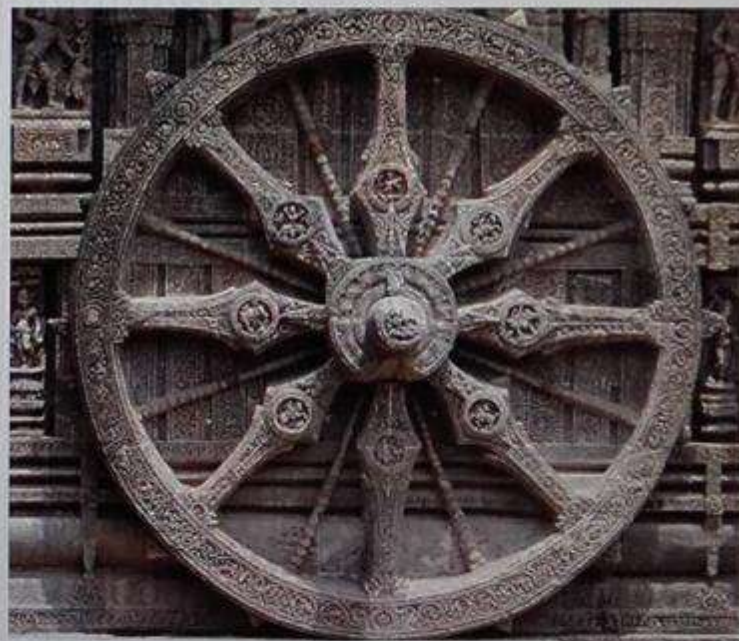
Encara que hi ha una enorme varietat de pràctiques i manifestacions, les escoles budistes comparteixen unes arrels i uns principis filosòfics comuns. Aquests es basen en el *dharma*, és a dir, la doctrina budista, les mesures que ens han de permetre mantenir-nos en l'acció correcta i deslligar-nos del patiment.

Dharma

La roda de la vida o *samsāra* simbolitza el cicle de la vida, que inclou el naixement, la vida i la mort, un viatge per l'oceà d'existències. El cicle, com la roda, no té principi ni final, i per tant després de la mort hi ha un altre naixement i així successivament. En aquest context, el karma s'entén com un principi de causalitat existencial segons el qual els nostres actes i pensaments condicionen tota la roda. Per assolir un bon karma i aconseguir l'alliberament de la roda d'existències, cal viure d'acord amb el *dharma*, és a dir, seguint les quatre nobles veritats explicades per Buda:

1. Veritat de l'existència del dolor:
el patiment és inherent a l'existència.
2. Identificació de la causa del patiment:
l'origen del patiment és el desig.
3. Possibilitat d'extinció del desig:
sense desig, el patiment pot cessar.
4. El camí cap a la supressió del desig
és l'anomenat *Noble Camí Òctuple*.

Per tal d'aconseguir l'extinció del dolor s'ha de seguir el Noble Camí Òctuple, que no està subjecte a una regla, sinó que s'ha de recórrer utilitzant el discerniment propi: comprensió correcta, pensament correcte, paraula correcta, conducta correcta, subsistència correcta, esforç correcte, atenció correcta i concentració correcta.

Budisme theravāda

El budisme theravāda, també conegut com a hīnayāna o «doctrina dels antics», és la doctrina budista més antiga. És relativament conservadora i hereva de la doctrina original, atès que es basa en el Cànon Pali (Tipiṭaka / Tripiṭaka), la primera recopilació de textos sagrats reconeguts com a transmesos pel Buda històric als seus deixebles i anotats al segle I aC a partir de la tradició oral. Postula que és l'individu qui primer s'ha d'alliberar completament a partir de les regles de l'ètica, la disciplina moral, la meditació respiratòria i la concentració, renunciant a la vida terrenal i dedicant-se al cultiu de la saviesa. Se centra estrictament en els ensenyaments que amb més claredat s'atribueixen al Buda històric, de manera que es pot considerar la doctrina més ortodoxa, ja que només admet el Cànon Pali. Actualment predomina a Sri Lanka i al sud-est asiàtic.

Budisme mahāyāna

El budisme mahāyāna va sorgir cap al segle I dC i té com a prioritat aconseguir que tots els éssers puguin arribar a l'alliberament. En lloc de ser un corrent individualista, postula el principi d'aconseguir la felicitat de tots els éssers, motiu pel qual ha estat considerat una tradició budista de caràcter social. Amb aquesta voluntat, sorgeix una nova figura, la del bodhisattva, deïtat que ha arribat a la il·luminació però que hi renuncia temporalment per mostrar el camí a tots els éssers.

Per al budisme mahāyāna, l'amor i la compassió són factors essencials i, en aquest sentit, a més del Buda, es dóna especial importància al culte als bodhisattves. A diferència de les representacions de Buda, les imatges dels bodhisattves es caracteritzen pel fet que es representen amb els cabells llargs i recollits i una indumentària sumptuosa i principesca.

El budisme mahāyāna reconeix una gran diversitat de textos. El Cànon Pali és observat com un text budista, però hi incorpora nous textos escrits en sànscrit. Nāgārjuna (c. 150-c. 250 dC) és considerat el fundador del budisme mahāyāna a causa dels seus escrits i la seva doctrina sobre la vacuïtat, concepte fonamental sorgit cap al segle I dC i basat en la idea que tot està condicionat: res no té una naturalesa pròpia, sinó que totes les coses es recolzen les unes en les altres sense que res pugui ser independent del que l'envolta. El concepte de vacuïtat s'utilitzava per definir la veritable existència de tots els éssers i pensaments, i d'aquesta manera renova el pensament budista.

A partir d'aquesta base, el budisme mahāyāna va donar peu a noves branques, entre les quals destaquen el budisme vajrayāna, un corrent tântric desenvolupat al Tibet i difós pel continent fins al Japó; el budisme de la Terra Pura, i l'escola Chan xinesa, coneguda al Japó com a zen.